

HAN KANG

LECȚIA
,
DE GRĂCĂ

Traducere din coreeană și note de
DIANA YÜKSEL

HUMANITAS
fiction

„O lamă rece ne desparte“, ar fi cerut Borges, cu limbă de moarte, să i se inscripționeze pe piatra funerară. I-a cerut acest epitaf Mariei Kodama, frumoasa și tânăra sa *secretară*, care provenea dintr-o familie mixtă, cu origini japoneze, și cu care se căsătorise pe când avea aproape optzeci și șapte de ani. Tânăra i-a rămas alături în ultimele trei luni de viață. Ca loc pentru odihna veșnică și-a ales Geneva, oraș în care își petrecuse adolescența.

Unul dintre exegeții săi a scris într-o carte că epitaful acela era „simbolul unei lame albăstrii“, convins fiind că e cheia descifrării sensului scriiturii lui Borges, lama care despică stilul unic al acestuia de realismul literar convențional. Dimpotrivă, mie mi-a lăsat impresia unei mărturisiri deosebit de discrete și intime.

Epitaful acela era un citat dintr-o epopee scandinavă. În prima noapte pe care o petreceau împreună un bărbat și o femeie, ce avea să fie și ultima, între ei a fost așezată o spadă, care a rămas acolo până în zori. Ce altceva ar fi putut reprezenta „lama albăstrie“ dacă

nu orbirea care se insinua între Borges și restul lumii, în ultimii săi ani de viață?

Am călătorit în Elveția, dar n-am ajuns la Geneva. Nu țineam morțiș să-i văd mormântul. În schimb, am vizitat biblioteca din St. Gallen, de care cu siguranță s-ar fi îndrăgostit dacă ar fi văzut-o (îmi amintesc și acum de asprimea papucilor de pâslă care le sunt oferii vizitatorilor pentru a proteja podeaua milenară de lemn), apoi m-am îmbarcat pe un vapor la Lucerna și până seara am navigat prin văile Alpilor cu crestele acoperite de gheață.

N-am fotografiat nimic. Peisajele mi s-au întipărit doar pe retină. Oricum, sunetele, miremele și senzațiile tactile, care nu puteau fi surprinse de aparatul de fotografiat, mi s-au imprimat în urechi, în nas, pe față și pe mâini. Pe-atunci încă nu era nici o lamă care să mă despartă de restul lumii, așa încât îmi era de ajuns.

Femeia își împreunează mâinile în dreptul pieptului. Ridică privirea spre tablă, încruntându-se.

— Îndrăzniți... Citiți, vă rog, îi spune, zâmbind, bărbatul cu ochelari cu lentile groase, montate într-o ramă metalică.

Femeia își mișcă ușor buzele. Își umezește buza inferioară cu limba. Mâinile împreunate în dreptul pieptului se frământă în tăcere. Deschide gura, apoi o închide la loc. Își ține respirația, apoi inspiră adânc. Bărbatul face un pas spre tablă, dându-i de înțeles că are destulă răbdare și o așteaptă.

— Citiți.

Pleoapele femeii se zbat. Ca atunci când insectele își freacă viguros aripile. Închide strâns ochii, apoi îi deschide iar. De parcă ar spera ca, în clipa în care îi deschide, să se trezească altundeva.

Bărbatul își potrivește ochelarii pe nas cu degetele pline de cretă albă.

— Hai, spuneți.

Femeia e îmbrăcată într-un pulover negru, la baza gâtului, și pantaloni negri. Jacheta agățată de spătarul

scaunului e tot neagră, la fel e și fularul de lână îndesat în sacoşa imensă din pânză neagră. Din această uniformă, care o face să pară venită direct de la o înmormântare, se iţeşte o faţă suptă, parcă voit alungită, ca aceea a unei statuete din lut.

Nu e nici tânără, nici deosebit de frumoasă. Are o privire inteligentă, dar acest lucru e greu de perceput din pricina zbaterii continue a pleoapelor. Are umerii căzuţi și spinarea încovoiată, de parcă ar vrea să se apere de lume, înfăşurată în hainele ei negre. Are unghiile tăiate până în carne. Un elastic de păr din catifea vişinie, prins la încheietura mâinii stângi, e singurul lucru colorat din întreaga ei garderobă.

— Să citim cu toţii împreună!

Bărbatul nu mai poate aștepta răspunsul ei. Își îndreaptă privirea spre studentul cu faţă copilăroasă din același rând cu femeia, spre domnul între două vârste, pe jumătate ascuns în spatele unei coloane, și spre tânărul masiv de lângă fereastră, care se revarsă peste bancă.

— *Emós, heméteros*. Al meu, al nostru.

Cei trei cursanți repetă după profesor, cu voci stinse și lipsite de îndrăzneală.

— *Sós, hyméteros*. Al tău, al vostru.

Bărbatul de lângă tablă pare să aibă spre patruzeci de ani. E mărunțel, are sprâncenele bine conturate, la fel și mica scobitură de sub nas. În colțul gurii, un surâs abia perceptibil, ce denotă emoții suprimate. Poartă un sacou castaniu de catifea reiată cu petice de piele de culoare maro deschis la coate. Mânele

cam scurte îi lasă încheieturile mâinilor la vedere. Femeia își ridică privirea în tăcere spre cicatricea fină care șerpuiește abia vizibilă din dreptul pleoapei stângi a bărbatului și până la colțul gurii. Când a văzut-o la primul lor curs, și-a zis că arăta ca o hartă veche pe care era marcat locul pe unde, mai demult, curseseră lacrimi.

Din spatele lentilelor groase cu reflexii verzui își ațintește privirea asupra gurii ferecate a femeii. Zâmbetul îi dispare de pe buze. Crispăt, se întoarce spre tablă și scrie în grabă o scurtă frază în greacă. Înainte să apuce să pună accentele, creta se rupe în două și cade pe podea.

*

Anul trecut, spre sfârșitul primăverii, ea însăși se găsea în fața unei table de care își sprijinea mâna plină de cretă albă. Elevii începuseră să se foiască după ce mai bine de un minut nu fusese în stare să scoată o vorbă. Rămăsese cu ochii larg deschiși, privind în gol, fără să mai vadă elevii, plafonul sau fereastra.

— Doamna profesoară, sunteți bine? a întrebat o fată drăguță, cu părul creț și privirea isteasă, așezată în primul rând.

Femeia a încercat să zâmbească, dar i-a ieșit doar o zbatere a pleoapelor. Buzele tremurânde i-au rămas încheștate, dar de undeva din străfundul ființei ei, din adâncul gâtului, s-a auzit un murmur: Iar m-a apucat.

Cei peste patruzeci de elevi se priveau între ei și sușoteau întrebători peste bănci. Ce-o fi? De ce stă așa? Tot ce putea să facă în clipa aceea era să iasă în

liniște din clasă. Și, adunându-și toate puterile, asta a și făcut. În momentul în care a ieșit pe coridor, șușotilele din clasă s-au transformat într-un vacarm asurzitor, de parcă erau amplificate de un sistem de boxe, acoperind tropăitul pantofilor ei pe podeaua de piatră.

După absolvirea facultății, femeia a lucrat mai bine de șase ani într-o editură, apoi într-o redacție. După ce și-a dat demisia de acolo, a predat vreo șapte ani literatură în două universități și într-un liceu de artă din zona capitalei. S-a îngrijit de apariția a trei colecții serioase de poezie, publicate la intervale de trei, patru ani și, timp de câțiva ani, a ținut o rubrică specială într-o revistă de critică literară care apărea o dată la două săptămâni. În ultimul timp, participa în fiecare miercuri după-amiază la ședințele unei reviste culturale, care încă nu avea titlu, în calitate de membru fondator.

Acum, că „iar o apucase“, trebuia să renunțe la toate acestea.

Ceea ce o apucase nu avea nici o cauză și nici vreun semn prevestitor.

Desigur, își pierduse mama cu o jumătate de an mai devreme, iar cu câțiva ani mai înainte divorțase, pierduse custodia băiețelului de opt ani, după nesfârșite înfruntări prin tribunale, și acesta locuia de aproape cinci luni la fostul ei soț. Psihoterapeutul cărunt, la care mergea în fiecare săptămână din pricina insomniei care începuse să o chinuiască după

plecarea copilului, nu reușea în ruptul capului să pricică de ce nega ea aceste posibile cauze.

Nu, a scris ea pe hârtia albă așezată pe masă. *Nu-i atât de simplu.*

Aceea a fost ultima ședință. Terapia prin scris dura mult prea mult și lăsa loc pentru varii neînțelegeri. A refuzat cu politețe și propunerea psihoterapeutului de a-i face cunoștință cu un logoped. În primul rând, pentru că nu mai avea resurse financiare să continue tratamentul.

*

Se pare că în copilărie fusese foarte isteț. Cel puțin asta îi spunea mama ei de câte ori prindea ocazia, în ultimul an de viață, chinuită de cancer. Parcă își făcuse un scop din a stabili clar acest lucru înainte să moară.

Probabil că în privința limbajului era chiar adevărat. La patru ani învățase de una singură alfabetul coreean. Nu știa nimic despre vocale și consoane, învățase silabele în bloc. Când a împlinit șase ani, fratele ei mai mare, care era școlar, i-a explicat structura alfabetului, repetând ce-i spusese învățătoarea. În momentul în care a auzit explicația i s-a părut desul de neclar, dar apoi și-a petrecut întreaga după-amiază de primăvară așezată pe vine în curte, incapabilă să alunge din minte vocalele și consoanele. Așa a descoperit diferența subtilă de pronunție între ㄴ (*n*) din silaba ㄴㅏ (*na*) și cea din silaba ㄴㅣ (*ni*), iar mai apoi a înțeles formele fonetice diferite pe care le ia consoana ㅅ (*s*) în silabele ㅅㅏ (*sa*) și ㅅㅣ (*shi*).